

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

همه امتیازهای این پایان نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان نامه در مجلات، کنفرانس ها و یا سخنرانی ها باید نام دانشگاه بوعلی سینا (یا اساتید راهنمای پایان نامه) و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

دانشگاه بوعلی سینا
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

عنوان:
**مقایسه تربیت اخلاقی از دیدگاه ایمانوئل کانت و
محمد حسین طباطبایی**

استاد راهنما:
دکتر منصور خوشخویی

استاد مشاور:
دکتر احمد سلحشوری

نگارش:
راضیه یوسفی خوشبخت

سال ۱۳۸۹

قدم

ررومام

پاس اری

مدویاس و ص راوری ات مات آون ماد و راور حال را ای مای ما طا وده است شام .
واناجادرو ان ت از زما ت غ ا تادر لمای ان پیمان ، نب آ سی در و و و ل رادا بام واره
اغ وراه اجا اجام ان وش و دروبا باری ز ترا مان اجا را مل رر ن از اتاد شاوران پیمان ،
نب آ سی درامد سوری ای ان، غای و نزل و مرو سی غ ل انان رادارم .
از اساید مری ل ز ت دولی ان پیمان ره ار نربام وود م .
ورازر مرم وه عوم ودا ه و عی نا ومان اساید مرم ان وه ای زمان ول دوران ل ای اجا
یده ار و رردای م .
از خا وده ومان دو نام واره وق وید اجا وده ار وم .

دانشگاه بوعلی سینا

مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان: مقایسه تربیت اخلاقی از دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی		
نام نویسنده: راضیه یوسفی خوشبخت		
نام استاد راهنما: دکتر منصور خوشجویی		
نام استاد مشاور: دکتر احمد سلحشوری		
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی		گروه آموزشی: علوم تربیتی
رشته تحصیلی: تاریخ و فلسفه تعلیم تربیت	گرایش تحصیلی: تعلیم و تربیت اسلامی	مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد
تاریخ تصویب: ۱۳۸۸/۶/۲۲	تاریخ دفاع: ۱۳۸۹/۷/۵	تعداد صفحات: ۱۹۹
<p>چکیده:</p> <p>هدف تحقیق در این پژوهش مقایسه تربیت اخلاقی از دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی می باشد. روش تحقیق بکار رفته در این پژوهش روش توصیفی-تحلیلی می باشد. نمونه پژوهشی این پایان نامه از میان جامعه مورد نظر منابع معتبر دست اول تا سایت های علمی بوده است. جامعه آماری این پژوهش عبارت است از: منابع مختلف دست اول و دست دوم در دسترس شامل کتب، مقالات، مجلات و سایت های معتبر علمی. روش جمع آوری اطلاعات سندکاوی و فیش برداری منظم و تدوین آنها بوده است. نتیجه یافته های این پژوهش در پی سؤالات چهارگانه تحقیق به شرح زیر است: در سؤال اول پژوهش، نتیجه مطالعه تفاوت دو دیدگاه درمورد انگیزه افعال در تربیت اخلاقی حاکی از این است که کانت انگیزه افعال اخلاقی را عمل به وظیفه اخلاقی می داند و علامه انگیزه افعال اخلاقی را رضای خدا می داند. در سؤال دوم پژوهش، نتیجه مطالعه تفاوت دو دیدگاه درمورد اهداف تربیت اخلاقی حاکی از این است که کانت هدف غایی تربیت اخلاقی را عمل بر مبنای وظیفه و رسیدن به اخلاق خود پیرو؛ و اهداف جزئی تربیت اخلاقی را تشکیل و تکوین منش، تسلط بر خویشتن، کف نفس، شکیبایی و بردباری، فروتنی و تواضع واقعی؛ عمل به تکالیف فرد نسبت به خود و تکالیف نسبت به دیگران می داند. و علامه هدف غایی تربیت اخلاقی را کسب رضای خداوند و ابتغاء وجه الله. و اهداف جزئی آن را تقوی، حیات طیبه، سعادت، رضوان الهی، ایجاد توانایی اعتبار سازی در افراد، ایجاد گرایش های ارزشی در افراد، ایجاد توانایی شناخت ارزش ها و مفاهیم اخلاقی در افراد می داند. در سؤال سوم پژوهش، نتیجه مطالعه تفاوت دو دیدگاه درمورد اصول تربیت اخلاقی حاکی از این است که کانت اصول تربیت اخلاقی را اصل هماهنگی مراحل مختلف تربیت، اصل وابستگی مراحل مختلف تعلیم و تربیت به یکدیگر، اصل عدم توجه به نتیجه عمل، اصل آینده نگر، اصل پیروی از طبیعت می داند. و علامه اصول تربیت اخلاقی را اصل نتیجه گرایی، اصل تعالی عاطفی، اصل ایجاد جواخلاقی می داند. در سؤال چهارم پژوهش، نتیجه مطالعه تفاوت دو دیدگاه درمورد روش های تربیت اخلاقی حاکی از این است که کانت روشهای تربیت اخلاقی را ۱- تربیت اخلاقی بر اساس تفکر، و از خلال تمرین صورت بندی و گزینش متقن قواعد عمل، ۲- روش تکوین منش نیک، ۳- روش سقراطی، ۴- روش تربیت بر بنیاد اصل ها، ۵- روش ذهنی کردن قانون های عینی خرد ناب عملی می داند. و علامه روشهای تربیت اخلاقی را ۱- روش ارشادی، ۲- روش تلقین علمی و تکرار عملی، ۳- مرحله ای و تدریجی عمل کردن، ۴- روش داستان سرایی، ۵- روش ارائه تمثیل و مثل، ۶- روش ارائه کتاب، ۷- روش ارائه الگو و اسوه می داند.</p> <p>با توجه به نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل سؤالات پژوهش، می توان به سؤال اصلی این پژوهش اینگونه پاسخ داد: بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد تربیت اخلاقی تفاوت وجود دارد.</p> <p>واژه های کلیدی: اخلاق، تربیت اخلاقی، انگیزه، هدف، اصل، روش، ایمانوئل کانت، محمد حسین طباطبایی.</p>		

فصل اول : کلیات طرح تحقیق

۲	مقدمه
۳	۱-۱- بیان مسئله
۴	۱-۲- اهمیت و ضرورت پژوهش
۵	۱-۳- اهداف پژوهش
۵	۱-۳-۱- هدف کلی
۵	۱-۳-۲- اهداف جزئی
۶	۱-۴- سؤالات پژوهش
۶	۱-۴-۱- سؤال اصلی
۶	۱-۴-۲- سؤالات فرعی
۶	۱-۵- تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۶	۱-۵-۱- اخلاق
۷	۱-۵-۲- تربیت اخلاقی
۸	۱-۵-۳- فعل اخلاقی
۸	۱-۵-۴- انگیزه افعال
۹	۱-۵-۵- هدف
۹	۱-۵-۶- اصل
۱۰	۱-۵-۷- روش

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱۲	مقدمه
۱۲	۲-۱- مبانی نظری پژوهش
۱۲	۲-۱-۱- اخلاق
۱۲	۲-۱-۱-۱- اخلاق دستوری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	۲-۱-۱-۲- فرا اخلاق
۱۵	۲-۱-۲- مکاتب اخلاقی
۱۵	۲-۱-۲-۱- مکتب اخلاقی افلاطون: جمال
۱۷	۲-۱-۲-۲- مکتب اخلاقی ارسطو: فضیلت
۲۰	۲-۱-۲-۳- مکتب اخلاقی کانت: وظیفه
۲۲	۲-۱-۲-۴- مکتب عاطفه گرایی
۲۴	۲-۱-۲-۵- مکتب لذت گرایی
۲۵	۲-۱-۳- اخلاق از نظر اسلام
۲۷	۲-۱-۳-۱- اخلاق از دیدگاه قرآن و اسلام
۲۹	۲-۱-۳-۲- رضایت خدا
۳۱	۲-۱-۴- تربیت اخلاقی
۳۲	۲-۱-۴-۱- مفهوم تربیت
۳۴	۲-۱-۴-۲- تعریف تربیت اخلاقی
۳۵	۲-۱-۵- اصول تربیتی
۳۵	۲-۱-۵-۱- مفهوم اصل در قلمرو تربیت
۳۶	۲-۱-۵-۲- ضرورت و فایده اصل تربیتی
۳۶	۲-۱-۵-۳- ویژگی های حاکم بر اصول تربیتی
۳۷	۲-۱-۶- هدف
۳۷	۲-۱-۶-۱- مفهوم هدف در تعلیم و تربیت
۳۸	۲-۱-۶-۲- اهداف تعلیم و تربیت
۳۸	۲-۱-۷- روش
۳۹	۲-۱-۸- انگیزه افعال
۴۰	۲-۱-۹- کانت
۴۲	۲-۱-۱۰- ماهیت اخلاق در فلسفه کانت
۵۰	۲-۱-۱۱- مبدأ تکالیف اخلاقی
۵۴	۲-۱-۱۲- معیار عمل اخلاقی از نظر کانت
۶۰	۲-۱-۱۳- مطلق بودن اوامر اخلاقی از نظر کانت

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۶۴	۱-۱۳-۲- امر مطلق
۶۶	۲-۱۳-۲- کارکرد های امر مطلق
۶۸	۱۴-۲-۱- مابعدالطبیعه اخلاق کانت پیراسته از تجربه
۷۲	۱۵-۲-۱- جبر و اختیار
۷۴	۱-۱۵-۲- ضروری بودن رفتار در موجودات غیر مختار
۷۵	۱۶-۲-۱- کانت، دین، اخلاق
۷۹	۱۷-۲-۱- سعادت و اخلاق
۸۱	۱۸-۲-۱- علامه طباطبایی
۸۱	۱۹-۲-۱- مبانی دیدگاه اخلاقی علامه طباطبایی
۸۳	۲۰-۲-۱- فایده علم اخلاق از نظر علامه طباطبایی
۸۳	۲۱-۲-۱- ماهیت اخلاق در اندیشه علامه طباطبایی
۸۴	۲۲-۲-۱- رویکردهای اخلاقی و بررسی جایگاه آنها در تفکر علامه طباطبایی
۸۴	۱-۲۲-۲- رویکرد اخلاق فضیلت گرا
۸۸	۲-۲۲-۲- رویکرد اخلاق پیامد گرا
۹۳	۳-۲۲-۲- رویکرد اخلاق وظیفه گرا
۹۷	۴-۲۲-۲- رویکرد اخلاق دینی
۱۰۳	۲۳-۲-۱- علامه، دین، اخلاق
۱۰۴	۲۴-۲-۱- فعل اخلاقی از نظر علامه
۱۰۶	۲۵-۲-۱- نسبی و مطلق بودن ارزشها از دید علامه
۱۱۰	۲۶-۲-۱- مقایسه مکاتب اخلاقی دینی و سکولار
۱۱۲	۲-۲- مبانی تجربی پژوهش
۱۱۲	۱-۲-۲- پیشینه داخلی
۱۱۵	۲-۲-۲- پیشینه خارجی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل سوم : روش تحقیق

مقدمه	۱۱۷
۳-۱- روش پژوهش	۱۱۷
۳-۲- جامعه پژوهش	۱۱۸
۳-۲-۱- جامعه	۱۱۸
۳-۲-۲- نمونه	۱۱۸
۳-۳- ابزار تحقیق و روش گردآوری	۱۱۸
۲-۴- شیوه تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱۱۸

فصل چهارم : یافته های تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها

مقدمه	۱۲۰
۴-۱- تربیت اخلاقی از نظر کانت و علامه	۱۲۰
۴-۱-۱- تربیت اخلاقی از نظر کانت	۱۲۰
۴-۱-۲- تربیت اخلاقی از نظر علامه	۱۲۳
۴-۲- تجزیه و تحلیل پرسش های تحقیقی	۱۲۴
۴-۲-۱- سؤال اول	۱۲۴
۴-۲-۱-۱- انگیزه افعال اخلاقی از نظر کانت	۱۲۴
۴-۲-۱-۲- انگیزه افعال اخلاقی از نظر علامه	۱۲۵
۴-۲-۱-۳- مقایسه دیدگاه کانت و علامه درباره انگیزه افعال اخلاقی	۱۲۶
۴-۲-۲- سؤال دوم	۱۲۸
۴-۲-۲-۱- اهداف تربیت اخلاقی از نظر کانت	۱۲۸
۴-۲-۲-۲- اهداف تربیت اخلاقی از نظر علامه	۱۳۱
۴-۲-۲-۲-۱- اهداف کلی تربیت اخلاقی از دیدگاه علامه	۱۳۱
۴-۲-۲-۲-۱-۱- تقوی	۱۳۱

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳۳	۲-۱-۲-۲-۲-۴-حیات طیبه .....
۱۳۴	۳-۱-۲-۲-۲-۴-سعادت .....
۱۳۶	۴-۱-۲-۲-۲-۴-رضوان .....
۱۳۶	۵-۱-۲-۲-۲-۴-ابتغاء وجه الله .....
۱۳۷	۲-۲-۲-۲-۴-اهداف ویژه تربیت اخلاقی از دیدگاه علامه .....
۱۳۷	۱-۲-۲-۲-۲-۴-اعتبار سازی .....
۱۳۸	۲-۲-۲-۲-۴-گرایش های ارزشی .....
۱۳۸	۳-۲-۲-۲-۲-۴-شناخت ارزش ها و مفاهیم اخلاقی .....
۱۳۹	۳-۲-۲-۴-مقایسه دیدگاه کانت و علامه درباره اهداف تربیت اخلاقی .....
۱۴۴	۳-۲-۴-سؤال سوم .....
۱۴۴	۱-۳-۲-۴-اصول تربیت اخلاقی از نظر کانت .....
۱۴۷	۲-۳-۲-۴-اصول تربیت اخلاقی از نظر علامه .....
۱۴۷	۱-۲-۳-۲-۴-اصل نتیجه گرایی .....
۱۴۸	۲-۳-۲-۴-اصل تعالی عاطفی .....
۱۴۹	۳-۳-۲-۴-اصل ایجاد جو اخلاقی .....
۱۵۰	۳-۳-۲-۴-مقایسه دیدگاه کانت و علامه درباره اصول تربیت اخلاقی .....
۱۵۲	۴-۲-۴-سؤال چهارم .....
۱۵۲	۱-۴-۲-۴-روش های تربیت اخلاقی از نظر کانت .....
۱۵۷	۱-۱-۴-۲-۴-شیوه تعلیمی و شیوه زاهدانه، روش های تربیت اخلاق .....
۱۵۹	۲-۱-۴-۲-۴-روش سرمشق گیری و الگو پذیری .....
۱۶۶	۲-۲-۴-۴-روش های تربیت اخلاقی از نظر علامه .....
۱۶۶	۱-۲-۴-۲-۴-روش ارشادی .....
۱۶۷	۲-۲-۴-۴-روش تلقین علمی و تکرار عملی .....
۱۶۷	۳-۲-۴-۲-۴-روش مرحله ای و تدریجی .....
۱۶۹	۴-۲-۴-۲-۴-روش داستان سرایی .....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۷۲	۵-۲-۴-۲-۴-روش تمثیل و مثل
۱۷۳	۶-۲-۴-۲-۴-روش کتاب
۱۷۶	۷-۲-۴-۲-۴-روش ارائه الگو
۱۷۸	۳-۲-۴-۴-مقایسه دیدگاه کانت و علامه درباره روش های تربیت اخلاقی
۱۸۱	۳-۴-یافته های جنبی پژوهش
۱۸۱	۱-۳-۴-اشتراکات دو دیدگاه

فصل پنجم : نتیجه گیری

۱۸۵	مقدمه
۱۸۶	۱-۵-نتیجه گیری به تفکیک سؤال
۱۸۸	۲-۵-جمع بندی نهایی
۱۹۱	۳-۵-پیشنهادات
۱۹۱	۱-۳-۵-پیشنهادات آموزشی-اجرایی
۱۹۲	۲-۳-۵-پیشنهادات پژوهشی
۱۹۳	۴-۵-محدودیت های پژوهش
۱۹۳	۱-۴-۵-محدودیت های در کنترل محقق
۱۹۳	۲-۴-۵-محدودیت های خارج از کنترل محقق
۱۹۴	فهرست منابع

فهرست جداول

صفحه	عنوان جدول
۱۲۷.....	جدول شماره ۱-۴- انگیزه افعال اخلاقی از نظر کانت و علامه.....
۱۴۳.....	جدول شماره ۲-۴- اهداف تربیت اخلاقی از نظر کانت و علامه.....
۱۵۲.....	جدول شماره ۳-۴- اصول تربیت اخلاقی از نظر کانت و علامه.....
۱۸۰.....	جدول شماره ۴-۴- روش تربیت اخلاقی از نظر کانت و علامه.....
۱۹۰.....	جدول شماره ۱-۵- عناصر مورد نظر کانت و علامه در تربیت اخلاقی.....

فصل اول

کلیات پژوهش

یکی از مسائل مهم و اساسی در سلسله مباحث فلسفی و آموزش و پرورش موضوع اخلاق و تربیت اخلاقی است. تربیت اخلاقی یکی از کارکردهای مهم نظام آموزشی است. زیرا یکی از کارکردهای آموزش و پرورش انتقال ارزش های نظام جامعه است. پای بندی به اخلاق و ارزش های والای انسانی و الهی، انسان را متعهد و مسئول می گرداند و احساسات نوع دوستی و روحیه ظلم گریزی و استکبار ستیزی را در او تقویت می کند. چه اینکه تجربه نشان داده افرادی نسبت به قوانین فردی و اجتماعی احساس مسئولیت بیشتر و بهتر و با میل و رغبت به انجام آن اقدام می کنند که به اصول اخلاقی پای بند بوده و گوهر وجود خویش را به زیور صفات نیک و فضایل آراسته باشند (ابراهیم زاده آملی، ۱۳۸۳، ص ۲۳). صاحب نظران بسیار زیادی به این موضوع پرداخته اند و در زمینه اخلاقیات و تربیت اخلاقی به بحث و مطالعه و نظریه پردازی پرداخته اند. دو نفر از برجسته ترین افرادی که در این حوزه به مطالعات عمیقی پرداخته اند و نظریات اخلاقی مهمی را به جهان علم و فلسفه اخلاق ارائه کرده اند، یکی علامه محمد حسین طباطبایی در جهان اسلام و حوزه اخلاق دینی و اسلامی است و دیگری ایمانوئل کانت در حوزه اخلاق صرفاً عقلانی و بنیانگذار اخلاق وظیفه گرایانه می باشند. و این پژوهش درصدد بررسی اخلاق و تربیت اخلاقی از دیدگاه دو متفکر بزرگ عالم یعنی کانت و علامه طباطبایی، و یک مطالعه تطبیقی در خصوص آراء ایشان می باشد.

۱-۱- بیان مسئله

امروزه اندیشمندان جهان به این نکته توجه دارند که بزرگترین بحرانی که در جوامع بشری خصوصاً در جامعه های پیشرفته صنعتی ظهور یافته بحران اخلاقی است.

از میان مشکلات و بحران های اجتماعی، اقتصادی معاصر مسئله مهمی که هنوز راه حلی اساسی برایش پیدا نشده است، مشکل اخلاقی است.

این مشکل باعث تضعیف ارزش های انسانی و اخلاقی شده و نیز استفاده غلط از رسانه های گفتاری، نوشتاری و تصویری باعث دامن زدن به این مسئله شده است.

همچنین بروز وسوسه ها و تشکیک افراد مغرضی که آگاهانه پایه های اخلاقی مردم به ویژه جوانان را نشانه رفته اند باعث افزایش این بحران شده است (مطهری، ۱۳۶۷).

از طرفی با توجه به اینکه در مورد ارزش ها و همچنین اخلاق توافق همگانی وجود ندارد لذا امروزه تربیت اخلاقی به عنوان یکی از مهمترین چالش های فرهنگی مطرح می باشد.

در این پژوهش سعی خواهد شد تربیت اخلاقی از دیدگاه دو صاحب نظر برجسته در زمینه فلسفه اخلاق مورد بررسی قرار گیرد.

کانت از فیلسوفانی است که اعتقاد دارد بر خلاف سنت گذشته، اخلاق استقلال ذاتی دارد و می توان آن را مستقل از دین معلوم کرد یعنی می توانیم از طریق عقل نشان دهیم که چه کاری اخلاقی و چه کاری غیر اخلاقی است و برای این کار نیازی به دین نیست. در حالی که علامه طباطبایی پشتوانه اخلاق را در دین می بیند و بر خلاف کانت که بین عقل نظری و عقل عملی تفکیک قائل بود علامه طباطبایی هیچ انفکاک و جدایی بین عقل نظری و عملی قائل نیست و آنها را دو قوه مجزا از هم قلمداد نمی کند (رضایی، ۱۳۸۳).

بررسی تطبیقی تربیت اخلاقی از نظر این دو دانشمند می تواند به عنوان گامی جهت تبیین علمی و عقلانی این مسأله و ارائه درس هایی جهت استفاده آموزشی و تربیتی برای نسلهای جوان باشد. نظر به اهمیت این موضوع مسأله اصلی این تحقیق این است که ارکان اصلی تربیت اخلاقی (انگیزه افعال، اهداف، اصول و روش ها) از نظر این دو متفکر بزرگ، به صورت تطبیقی چگونه تبیین می شود؟

۲-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش

آنچه ضرورت پرداختن به مطالعه این موضوع را حائز اهمیت نموده، این است که بشر متمدن امروزی با آن همه رشد صنعت و تکنولوژی، در بعد اخلاق و ملکات انسانی سیر نزولی پیموده و در اثر انس و علاقه زیاد به مظاهر زندگی از یک سو و دوری از معنویت و اخلاق از سوی دیگر به پوچی گراییده است.

این هشدار پیوسته از سوی اندیشمندان دلسوز اجتماعی ابراز شده و اعلام داشته اند که نوع زیست کنونی بشر و قوانین جاری کشورها با همه سودمندی در بخش های مختلف زندگی ماشینی و اقتصادی هرگز نتوانسته است تاثیری در اعماق وجدان بشری بگذارد و از درون نیروهای تعالی بخش او را بسیج و از ابتلاء به بیماری های روانی پیشگیری کند بلکه بالعکس با افزایش آمار مبتلایان به بیماری های روحی مواجه هستیم.

اندیشمندان بزرگ در بعد فردی مؤثرترین راه درمان را بازگشت به خویشتن، معنویت، اخلاق و دین اعلام کرده اند چرا که زندگی در پرتو اخلاق هدف دار و امیدوار کننده است و محرومیت از آن برابر است با سقوط کامل زندگی و گم شدن انسان در کوره راههای پر پیچ و خم آن. از اینرو امروزه پرداختن به مباحث

اخلاقی از این دست بیش از هر زمان دیگری توجه اندیشمندان تربیتی ارزش مدار را به خود جلب کرده است (ابراهیم زاده آملی، ۱۳۸۳).

در زمانه ما نیاز به ارزش ها خاصه ارزش های اخلاقی بیش از هر زمان دیگر احساس می شود. در کشور ما هم علی رغم توجه به تربیت ارزشی و اخلاقی در نظام آموزش و پرورش، شواهد حاکی از آن است که به دلیل تحولات سیاسی و اجتماعی در قرن اخیر و به هم خوردن ترکیب اقشار جامعه، نظام های اخلاقی سنتی کارآیی گذشته خود را از دست داده اند و ما بیش از هر زمان دیگری به بررسی های نظری در حوزه تربیت ارزشی و اخلاقی نیاز داریم.

این پژوهش سعی دارد تا بتواند بخشی از خلاء های نظری موجود در حوزه تربیت اخلاقی را پر کند و زمینه را برای تدوین یک برنامه تربیت اخلاقی در نظام آموزشی کشور که متناسب با فرهنگ و مذهب کشورمان باشد فراهم نماید.

۱-۳- اهداف پژوهش

۱-۳-۱- اهداف کلی

۱- مقایسه تربیت اخلاقی از دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی.

۱-۳-۲- اهداف جزئی

۱- مقایسه بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد انگیزه افعال در تربیت اخلاقی.

۲- مقایسه بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد اهداف تربیت اخلاقی.

۳- مقایسه بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد اصول تربیت اخلاقی.

۴- مقایسه بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد روش های تربیت اخلاقی.

۴-۱- سوالات پژوهش

۴-۱-۱- سؤال اصلی

آیا بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد تربیت اخلاقی تفاوت وجود دارد؟

۴-۱-۲- سؤالات فرعی

۱- آیا بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد انگیزه افعال در تربیت اخلاقی تفاوت وجود دارد؟

۲- آیا بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد اهداف تربیت اخلاقی تفاوت وجود دارد؟

۳- آیا بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد اصول تربیت اخلاقی تفاوت وجود دارد؟

۴- آیا بین دیدگاه ایمانوئل کانت و محمد حسین طباطبایی در مورد روش های تربیت اخلاقی تفاوت وجود دارد؟

۵-۱- تعریف مفاهیم و اصطلاحات

۵-۱-۱- اخلاق

اخلاق جمع خُلُق و خُلُق است و در لغت به معنای سنجیه، سرشت و صفات باطنی آمده است. علمای اخلاق نیز تعریفی قریب به همین معنای لغوی از اخلاق کرده اند. در نظر آنان، «خُلُق» سنجیه و سرشتی است که در نفس ملکه شده است و افعال بدون نیاز به فکر و تأمل از او صادر می شود.

«ابن مسکویه» در کتاب «تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق»، می‌گوید: «خلق همان حالت نفسانی است که انسان را به انجام کارهایی دعوت می‌کند بی آن که نیاز به تفکر و اندیشه داشته باشد.»

فیض کاشانی در کتاب «حقایق» آورده است: «بدان که خوی عبارت است از هیئتی استوار با نفس که افعال به آسانی و بدون نیاز به فکر و اندیشه از آن صادر می‌شود.»

در حالی که بعضی دیگر که بینش‌های متفاوتی دارند (مانند فولکیه) در تعریف علم اخلاق می‌گویند: «مجموع قوانین رفتار که انسان به واسطه مراعات آن می‌تواند به هدفش برسد، علم اخلاق است.» (مکارم شیرازی، ۱۳۷۰)

۲-۵-۱- تربیت اخلاقی

برانگیختن، فراهم ساختن و بکار بستن ساز و کارهای آموزشی و پرورشی در جهت دریافت گزاره‌های اخلاقی و شناختن و شناساندن فضایل و رذایل و زمینه‌سازی برای ایجاد نگرش و روی آوردن به اخلاق حسنه و تقید و پای بندی و عینیت دادن ارزش‌های اخلاقی به منظور رسیدن به سعادت و کمال جاودانه تربیت اخلاقی نام دارد. بنابراین، رسیدن به سعادت و کمال جاودانه تربیت اخلاقی نام دارد. بر این اساس، در تربیت اخلاقی تلاش می‌شود با بهره‌گیری از دانش تعلیم و تربیت و یافته‌های تربیت، اهداف اخلاقی را عینیت بخشید.

ارکان این تعریف عبارت است از: ۱- انگیزش در جهت احساس نیاز نسبت به مسائل اخلاقی و تخلق به اخلاق حسنه. ۲- آموزش آموزه‌های اخلاقی و شناخت فضایل و رذایل. ۳- التزام، پای بندی و تقید به اخلاق حسنه و اعتقاد به پیراسته سازی دل و جان از اخلاق بد. ۴- توانایی در جهت عمل کردن اخلاق خوب و